

Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ,
народний депутат п'яти скликань,
голова Комітету Верховної Ради України
з питань культури і духовності,
голова Національної спілки
письменників України,
лауреат Національної премії України
імені Т. Г. Шевченка

Так склалося, що я у своєму житті майже не користувався архівами. Так склалося. Лише, коли писав художньо-документальну повість “Вічні Кортеліси”, за яку отримав Національну Шевченківську премію, кілька днів пропрацював у Волинському обласному архіві. Досліджував судові справи поліцаїв, котрі разом із карателями знищили майже три

тисячі волинського люду, а село спалили дощенту.

Я вперше тримав у руках документи, пропахлі минулим часом, відчував пучки пальців судових секретарів. Із пожовклих, на вутлому папері, сторінок, писаних синім чорнилом із чорнильниці-невиливайки, проглядалися обличчя суддів і підсудних. Тоді ще не було ксероксу, і я переписував свідчення учасників цієї трагедії від руки.

Та найяскравіша і незабутня сторінка мого життя, пов'язана з архівами, написана недавно. Написана назавжди.

Перша заступниця голови Державного комітету архівів Ірина Матяш, доктор наук, напрочуд активна та красива жінка, яку було призначено на цю посаду у 2009-му (перед цим вона очолювала науково-дослідний інститут архівознавства), котра вже була радником комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності, якось за комітетською кавою почула моє ремствування про моє незнання свого роду. По матері це знання закінчувалося на дідусеві Йосипі, котрий помер перед моїм народженням, та бабусі Ксені – добрій, ангельській, однак багатостраждальній Душі. По батькові – Сашкові Яворівському, як він сам казав, було дике поле. Мій дід Семен повівся у світі ще до народження мого тата. А бабуня Ганна померла, коли татові було шість років.

Я справді бідкався незнанням свого родового коріння. Навіть мав певний комплекс неповноцінності. Зрештою, як більшість українських селяків.

І ось на мій день народження пані Ірина дарує мені важезну папку із копіями величезної кількості документів, віднайдених нею у багатьох архівах. Документи дивовижні – у них можна знайти навіть імена хрещених батьків моїх прабабусь і прадідів. Архіви (ні, саме архівісти, без яких архіви були б просто стосом пожухлих паперів!) відтворили мені весь рід, все родове дерево аж до вісімнадцятого століття.

Отож, для мене архіви – це неспростовна правда української вічності, це – комора нашої історії. Схиляю голову перед кожним архівістом.

Сергій ТРИМБАЧ,

голова Національної спілки
кінематографістів України, доктор
мистецтвознавства, президент Асоціації
кінокритиків України,
лауреат Державної премії України
ім. О. Довженка, кінознавець,
історик кіно, член Громадської ради
Держкомархіву

У радянські часи як від кіно, так і від кінознавців вимагалася обов'язкова присутність ідеологічної складової. Писати історію даного виду мистецтва означало мислити його як обслугу ідеології – панівної партії, держави. Потреби в архіві не було ніякої, адже під рукою завжди були матеріали партійних з'їздів і пленумів, роботи класиків марксизму-ленінізму. Понад те, в інтересі до архівів вбачалося щось зловороже – людина, виходило так, не довіряє “вікомним” програмуємим текстам, прагне ще якихось...

У нові часи ситуація змінилася. Серед молодого покоління істориків кіно (їх, щоправда, негусто) з'явилися спеціалісти, для яких архівні “холодини” є матеріалом первісним. Однак й тут трапляється інша крайність: невміння за “архівним лісом” побачити сутність явища, дати власне наукову його картину (а вона мусить бути стереоскопічною). Так чи інакше, можна констатувати: нові архівні відкриття дозволяють побачити нову історію вітчизняного кіно. Зокрема й ту, що є автономною, мистецькою, українською. Хоча не варто перебільшувати: кінопроцес скеровувався з Москви, з одного центру, і цей факт не варто затушовувати.

Працюючи над книгою “Олександр Довженко. Загибель богів...”, я користувався великою кількістю архівних матеріалів. Передусім –